

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

Izveštaj pripremio:

Avgust 2021. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
REZIME	4
CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	6
DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE ISPITANIKA	8
REZULTATI KVANTITATIVNOG ISTRAŽIVANJA	10
ZAKLJUČCI	25
ANEKSI	27

Lista grafika

Grafik 1: Starosna struktura (%).....	8
Grafik 2: Polna struktura (%).....	8
Grafik 3: Najveći stepen završenog obrazovanja (%).....	9
Grafik 4: Da li ste trenutno u formalnom obrazovnom procesu? (%).....	9
Grafik 5: Uticaj klimatskih promjena na... (%).....	10
Grafik 6: Kako se osjećate kada su u pitanju klimatske promjene? (%).....	12
Grafik 7: Šta najviše doprinosi pojavi klimatskih promjena (%).....	12
Grafik 8: Da li mladi u Crnoj Gori imaju svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene? (%).....	14
Grafik 9: Upoznatost sa okvirnom konvencijom UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Pariskim sporazumom(%).....	14
Grafik 10: Upoznatost sa obavezama koje je Crna Gora postavila da smanji emisije gasova sa efektom staklene bašte(%).....	15
Grafik 11: Informisanost o klimatskim promjenama (%).....	15
Grafik 12: Najčešći način saznanja o pojmu „klimatske promjene“ (%).....	16
Grafik 13: Da li želite da se više informišete o klimatskim promjenama?(%).....	17
Grafik 14: Upoznatost o uticaju klimatskih promjena ... (%).....	17
Grafik 15: U kontekstu klimatskih promjena, kako gledate na...? (%).....	18
Grafik 16: Uticaj klimatskih promjena na zdravlje i život (%).....	19
Grafik 17: Ko je nadležan za probleme koji nastaju kao posljedica klimatskih promjena? (%).....	19
Grafik 18: Upoznatost sa aktivnostima na polju ublažavanja klimatskih promjena (%).....	20
Grafik 19: Da li ste spremni da mijenjate životne navike da biste ublažili negativan uticaj čovjeka na životnu sredinu? (%).....	20
Grafik 20: Primjena mjera/aktivnosti u cilju zaštite životne sredine ili smanjenja uticaja na klimatske promjene (%).....	21
Grafik 21: Motivi mladih za preduzimanje aktivnosti koje bi ublažile uticaje klimatskih promjena (%)	22
Grafik 22: Važnost prioriteta za Crnu Goru (%).....	23

Lista tabela

Tabela 1: Struktura ispitanika po gradovima, tipu naselja i regionima.....	7
Tabela 2: Upoznatost sa posljedicama klimatskih promjena.....	11
Tabela 3: Preduzete aktivnosti u posljednjih 6 mjeseci kada je u pitanju sprječavanje ili adaptacija na posljedice klimatskih promjena.....	21
Tabela 4: Predlozi za smanjenje negativnih efekata klimatskih promjena.....	24

UVOD

Za potrebe međunarodne organizacije UNDP - Program Ujedinjenih nacija za razvoj, istraživačka agencija CEED Consulting iz Podgorice realizovala je kvantitativno istraživanje „Mišljenje mladih o temi klimatskih promjena“.

Sprovedeno **kvantitativno istraživanje** je imalo za cilj da sagleda koliko su mladi u Crnoj Gori upoznati sa temom „klimatske promjene“, emisijom štetnih gasova, njihovim uticajem na zdravlje ljudi i životnu sredinu, faktorima rizika povezanih sa klimatskim promjenama u lokalnoj sredini i državi, razvojem Crne Gore kada su u pitanju klimatske promjene i sl. Rezultati ovog istraživanja poslužiće kao osnova za utvrđivanje prioriteta u ovoj oblasti, odnosno uključivanje mišljenja mladih u budući razvoj i kreiranje politika u oblasti klimatskih promjena.

Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 1252 mladih do 29 godina, u 23 crnogorske opštine i to: u Podgorici, Nikšiću, Danilovgradu, Tuzima i Cetinju (centralni region), Ulcinju, Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu i Herceg Novom (južni region) i Beranama, Bijelom Polju, Gusinju, Kolašinu, Mojkovcu, Petnjici, Plavu, Pljevljima, Plužinama, Rožajama, Šavniku i Žabljaku (sjeverni region).

Anketirano je ukupno 396 mladih od 15 do 19 godina, 412 mladih od 20 do 24 godine i 444 mladih od 25 do 29 godina. Većina ispitanika je iz gradskih naselja (71,6%), dok preostalih 28,4% živi u ruralnim područjima. Uzorkom su obuhvaćene sve posebne grupe mladih, uključujući korisnike sistema socijalne i dječje zaštite, predstavnici RE populacije, kao i mladi u tzv. NEET kategoriji (nisu u procesu obrazovanja, niti u treningu niti zaposleni).

REZIME

- Da klimatske promjene predstavljaju veliki problem na globalnom nivou smatra 73,8% mladih, dok na nacionalnom nivou nešto više od polovine ispitanika (57,0%) smatra da su klimatske promjene veliki problem.
- Istraživanje je pokazalo visok stepen upoznatosti mladih sa svim posljedicama klimatskih promjena (više od 60%). Najviše su upoznati sa posljedicama klimatskih promjena koje izazivaju globalno zagrijavanje (92,1%), negativan uticaj na biljke i životinje (89,2%) i šumske požare (90,5%).
- Trećina mladih sebe smatra odgovornim i navelo je da čuva životnu sredinu. Veću odgovornost, kada je u pitanju čuvanje životne sredine pokazali su mladi od 15 do 19 godina, odnosno od 25 do 29 godina, dok su mladi od 20 do 24 godine pokazali da su više zabrinuti (26,9%) i nemoćni da bilo šta promijene (15,3%).
- Više od polovine mladih identifikovali su industriju/fabrike, saobraćaj i nekontrolisano stvaranje i odlaganje otpada kao glavne uzroke klimatskih promjena.
- Da većina mladih nema svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene vjeruje više od polovine ispitanika, dok svaki peti ispitanik smatra da mladi u Crnoj Gori uopšte nemaju razvijenu svijest o tome.
- Svaki treći ispitanik je istakao da je upoznat sa okvirnom konvencijom UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Pariskim sporazumom kao i sa obavezama koje je Crna Gora postavila da smanji emisije gasova sa efektom staklene bašte.
- Na primorju je više mladih koje tema klimatskih promjena ne interesuje, dok mladi sa sjevera procjenjuju da su loše informisani o klimatskim promjenama. Kada posmatramo centralni region, veliki je procenat mladih koji ne mogu da procijene svoju informisanost o klimatskim promjenama (41,6%).
- Najpogodniji načini usvajanja novih znanja i informacija o klimatskim promjenama putem internet i web portala (48,0%), društvenih mreža (47,9%) i naučnih tv kanala (33,7%).
- Ispitanice ženskog pola su više zainteresovane da se informišu o klimatskim promjenama (uzrocima, posljedicama, načinima adaptacije) u odnosu na muškarce, pogotovo ukoliko bi prethodno znale da time mogu da doprinesu smanjenju štetnih uticaja.
- Skoro svaki drugi ispitanik svoju upoznatost o uticaju klimatskih promjena ocjenjuje „dovoljnim“ na svim nivoima, dok skoro svaki peti smatra da je veoma dobro upoznat sa uticajima klimatskih promjena. Nešto više od 20% ispitanika navodi da nema dovoljno znanja o uticajima klimatskih promjena.
- Najveći optimizam u kontekstu klimatskih promjena u budućnosti pokazuju mladi sa primorja (bliska budućnost 45,1%; daleka budućnost 35,3%).
- Mladi u Crnoj Gori smatraju da klimatske promjene veoma utiču na zdravlje i život ljudi uopšte (preko 60%), što je posebno izraženo kod osoba narušenog zdravstvenog stanja (81,5%), starijih osoba (78,4%) i osoba koje rade na otvorenom (77,1%).
- Prema ocjenama anketiranih, država (zakonima i propisima), društvo i lokalna zajednica su najviše nadležni za probleme koji nastaju kao posljedica klimatskih promjena.

- U prosjeku, oko 40% ispitanika je navelo da je nedovoljno upoznato sa aktivnostima na polju ublažavanja klimatskih promjena, dok oko 10% mladih nije upoznato uopšte.
- Tri od četiri ispitanika istakla su da su spremni da mijenjaju životne navike u cilju zaštite životne sredine ili smanjenja uticaja čovjeka na klimatske promjene. U cilju zaštite životne sredine, više od 50% mladih navelo je da svakodnevno ide pješke, trudi se da smanji otpad, racionalno troši vodu i električnu energiju.
- Svaki drugi ispitanik naveo je da kad god je u mogućnosti kupuje proizvode koji su ekološki prihvatljiviji i proizvode od recikliranog materijala. Sa druge strane, svaki treći ispitanik je naveo da nikada ne kompostira i ne učestvuje u projektima i/ili organizacijama koje rade na ublažavanju klimatskih promjena, dok svaki četvrti ispitanik ne učestvuje u akcijama pošumljavanja.
- Svaki treći ispitanik naveo je da je u poslednjih 6 mjeseci nešto uradio/preduzeo kada su u pitanju sprečavanje ili adaptacija posljedica klimatskih promjena. Najčešće aktivnosti koje su preduzimate su: pravilno odlaganje otpada, akcije čišćenja svoje okoline, akcije pošumljavanja, izbacanje iz upotrebe plastičnih kesa, vožnja bicikla.
- Istraživanje je pokazalo da skoro svaki peti ispitanik ne zna ili nema stav o tome šta bi ga motivisalo da nešto uradi kada je u pitanju ublažavanje uticaja klimatskih promjena, dok najveće motive mladi pronalaze u želji za životom u zdravijoj okolini (26,0%) i boljoj budućnosti (13,3%).
- Više od 50% mladih u Crnoj Gori smatraju je veoma bitno da Crna Gora izabere svoje prioritete. Među prioritetima, kao veoma bitnim, izdvojili su se: podsticanje na pošumljavanje (66,1%), ulaganje u obnovljive i održive izvore energije (64,8%), podrška inicijativama mladih (64,7%), zaštita prirode i integrisanje klimatskih promjena u sve sektorske dokumente, strategije i zakone (64,1%).
- Kako bi se smanjili negativni efekti klimatskih promjena, mladi su predložili sljedeće: održivi saobraćaj, recikliranje otpada, podizanje svijesti i veću informisanost građana, očuvanje prirode i generalno veću odgovornost svih u društvenoj zajednici.

CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Projekat je koncipiran na način da je izvršeno anketiranje 1252 mladih uzrasta od 15 do 29 godina, u 23 crnogorske opštine i to: u Podgorici, Nikšiću, Danilovgradu, Tuzima i Cetinju (centralni region), Ulcinju, Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu i Herceg Novom (južni region) i Beranama, Bijelom Polju, Gusinju, Kolašinu, Mojkovcu, Petnjici, Plavu, Pljevljima, Plužinama, Rožajama, Šavniku i Žabljaku (sjeverni region). Od ukupnog broja mladih, anketirano je 396 mladih od 15 do 19 godina, 412 mladih od 20 do 24 godine i 444 mladih od 25 do 29 godina. Većina ispitanika je iz gradskih naselja (71,6%). Istraživanje se sprovelo na reprezentativnom uzorku na način da se osigura pouzdana analiza proporcionalne zastupljenosti svih navedenih kategorija, uzimajući u obzir obrazovnu strukturu.

Imajući u vidu sveukupnu situaciju uzrokovanu pandemijom COVID-19, intervjui su se uglavnom obavili putem CATI metode (Internetski telefonski intervju uz pomoć računara) i putem interneta, slanjem upitnika na ciljane adrese e-pošte. Kako bi se osigurala odgovarajuća zastupljenost mladih iz marginalizovanih grupa, mladih koji žive u ruralnim područjima, kao i onih mladih koji su teško dostupni (poput NEET-ova), 30% intervjua obavljeno je metodom F2F (licem u lice) .

Prikupljanje podataka na terenu je realizovano tokom jula 2021. godine. Za rad na terenu CEED Consulting je angažovao 37 anketara koji su prošli jednodnevnu obuku o sadržini upitnika, cilju istraživanja, kao i o rokovima za prikupljanje podataka.

Za ispitanike kreiran je upitnik koji je nudio pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Ispitanicima koji su obuhvaćeni istraživanjem je garantovana anonimnost, što je doprinijelo dobijanju iskrenijih i tačnijih podataka koji su obrađeni u ovom Izvještaju.

Unos podataka urađen je u Microsoft Excel-u, a obrada podataka sa potrebnim logičkim kontrolama urađena je u SPSS programu (Statistički paket za društvene nauke koji služi za obradu i analizu podataka).

U skladu sa ciljevima projekta, tim analitičara CEED Consultinga izvršio je analize podataka i u saradnji sa odabranim ciljanim grupama pripremio zaključke i preporuke. Uzimajući u obzir način na koji je uzorak kreiran, kao i primijenjenu metodologiju, CEED Consulting smatra da se prezentirani nalazi mogu tretirati kao validni pokazatelji mišljenja mladih o temi klimatskih promjena u Crnoj Gori.

Tabela 1: Struktura ispitanika po gradovima, tipu naselja i regionima

Grad	Tip naselja	Broj anketiranih ispitanika
Podgorica	Gradsko naselje	305
	Seosko naselje	52
Nikšić	Gradsko naselje	164
	Seosko naselje	32
Cetinje	Gradsko naselje	29
	Seosko naselje	4
Danilovgrad	Gradsko naselje	17
	Seosko naselje	24
Tuzi	Gradsko naselje	13
	Seosko naselje	4
Ulcinj	Gradsko naselje	26
	Seosko naselje	13
Bar	Gradsko naselje	68
	Seosko naselje	39
Budva	Gradsko naselje	30
	Seosko naselje	8
Kotor	Gradsko naselje	31
	Seosko naselje	9
Tivat	Gradsko naselje	18
	Seosko naselje	9
Herceg Novi	Gradsko naselje	42
	Seosko naselje	13
Berane	Gradsko naselje	35
	Seosko naselje	37
Bijelo Polje	Gradsko naselje	35
	Seosko naselje	41
Gusinje	Gradsko naselje	5
	Seosko naselje	1
Kolašin	Gradsko naselje	7
	Seosko naselje	8
Mojkovac	Gradsko naselje	6
	Seosko naselje	9
Petnjica	Gradsko naselje	0
	Seosko naselje	1
Plav	Gradsko naselje	8
	Seosko naselje	13
Pljevlja	Gradsko naselje	29
	Seosko naselje	15
Plužine	Gradsko naselje	3

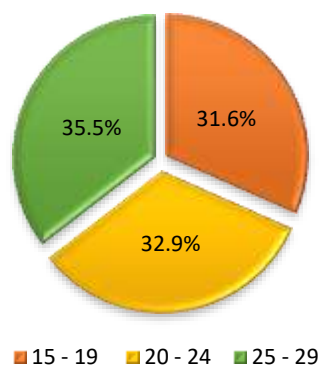
ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

Rožaje	Seosko naselje	2
	Gradsko naselje	20
Šavnik	Seosko naselje	20
	Gradsko naselje	2
Žabljak	Seosko naselje	2
	Gradsko naselje	3
	Seosko naselje	0
Centralni region		627
Južni region		306
Sjeverni region		319
UKUPNO		1252

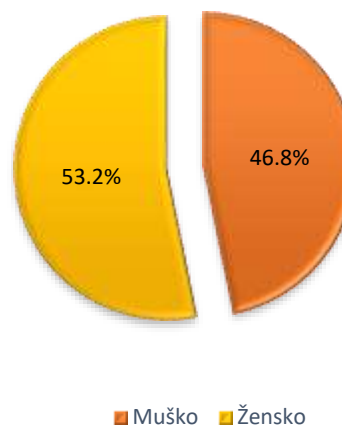
DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE ISPITANIKA

Istraživanje je realizovano u 23 crnogorske opštine na uzorku od 1252 ispitanika starosti do 29 godina. Ispitanici su starosne dobi od 15 do 29 godina. Od 15 do 19 godina u istraživanju je učestvovalo 31,6% mladih, od 20 do 24 godine 32,9%, a od 25 do 29 godina 35,5% mladih. Kada posmatramo polnu strukturu, malo više je anketiranih osoba ženskog pola (53,2%) u odnosu na osobe muškog pola (46,8%).

Grafik 1: Starosna struktura (%)

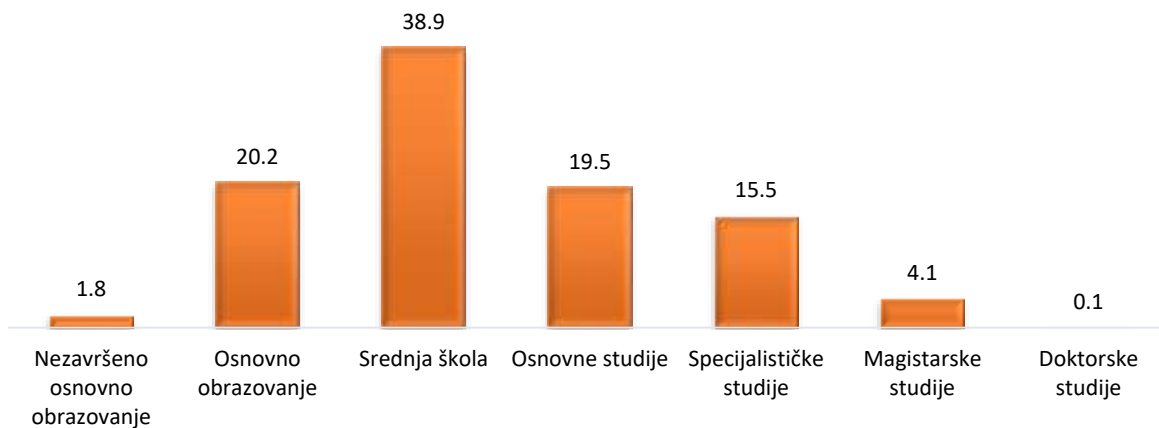

Grafik 2: Polna struktura (%)

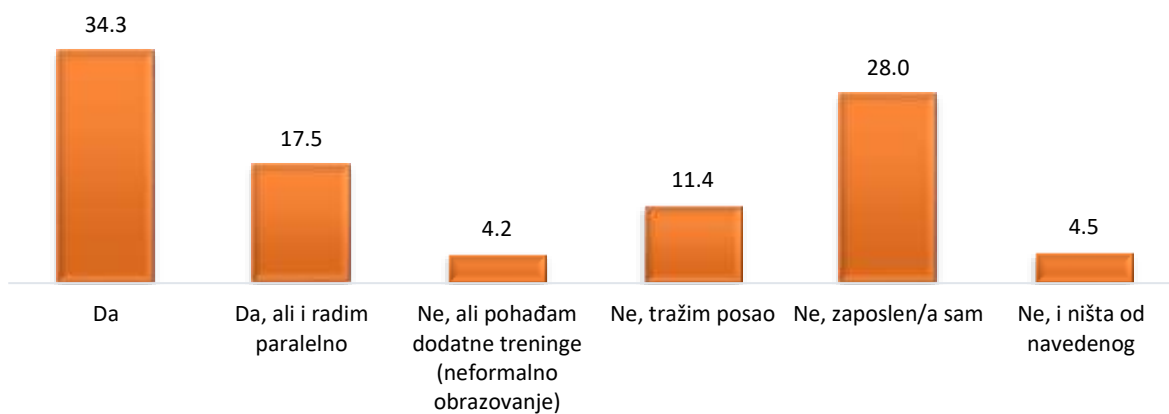
Od ukupnog broja mladih, u gradskim sredinama anketirano je 71,6%, dok je u seoskim sredinama anketirano 28,4% ispitanika. Od cjelokupnog broja ispitanih, 38,9% je navelo da je njihov najveći stepen završenog obrazovanja srednja škola.

Grafik 3: Najveći stepen završenog obrazovanja (%)

Trenutno, 34,4% ispitanika je u formalnom obrazovnom procesu, 28,0% radi, dok 17,5% ispitanika istovremeno i radi i obrazuje se. Ukoliko posmatramo tip naselja, istraživanje pokazuje da je trenutno više mladih iz seoskih naselja koji traže posao (14,4%), dok mladi iz gradskih naselja su većinom trenutno u obrazovnom procesu (35,6%) ili su zaposleni (29,2%).

Grafik 4: Da li ste trenutno u formalnom obrazovnom procesu? (%)

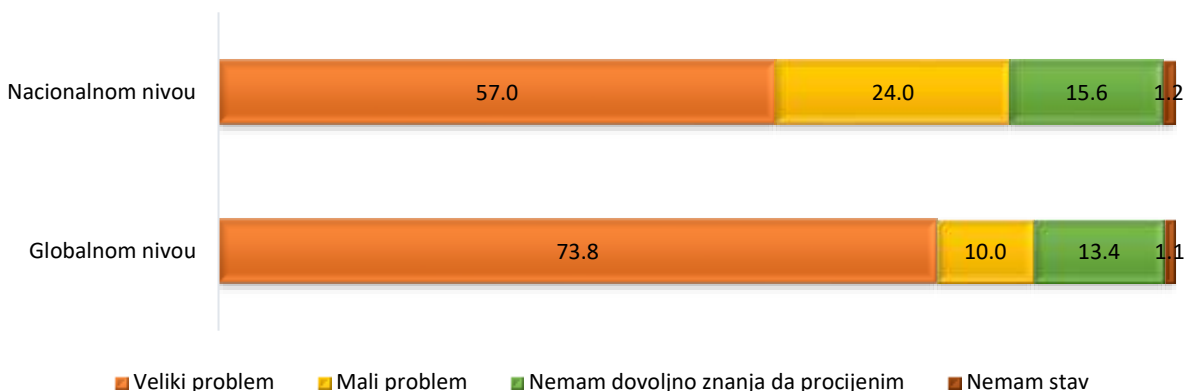
REZULTATI KVANTITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

Istraživanje „Mišljenje mladih o temi klimatskih promjena“ realizovala je istraživačka agencija CEED Consulting iz Podgorice za potrebe međunarodne organizacije UNDP - Program Ujedinjenih nacija za razvoj.

Sprovedeno istraživanje je imalo za cilj da sagleda u kom obimu je prisutna tema „klimatske promjene“ među mladima u Crnoj Gori. Takođe, izvršena je preliminarna procjena ključnih percepcija i upoznatosti mladih sa temom klimatskih promjena, emisijom štetnih gasova, njihovim uticajem na zdravlje ljudi i životnu sredinu, prepoznatljivost faktora rizika povezanih sa klimatskim promjenama u lokalnoj sredini i državi, budući razvoj Crne Gore kada su u pitanju klimatske promjene i sl.

Mladi u Crnoj Gori smatraju da je uticaj klimatskih promjena veliki problem, što je posebno izraženo na globalnom nivou (73,8%). Istraživanje je pokazalo da su mladi od 25 do 29 godina iz gradskih sredina svjesniji uticaja klimatskih promjena na nacionalnom i globalnom nivou. Sa druge strane, mladi iz južnog regiona pokazali su da nemaju dovoljno znanja kada je u pitanju uticaj klimatskih promjena (globalni nivo – 15,7% nema dovoljno znanja da procijeni, 5,1% nema stav; nacionalni nivo – 14,4% nema dovoljno znanja da procijeni, 4,7% nema stav) u odnosu na mlade iz centralnog i sjevernog regiona.

Grafik 5: Uticaj klimatskih promjena na... (%)

Stepen upoznatosti mladih sa svim posljedicama klimatskih promjena može se ocijeniti kao visok (više od 60%). Najviše su upoznati sa posljedicama klimatskih promjena kada su u pitanju globalno zagrijavanje (92,1%), negativan uticaj na biljke i životinje (89,2%) i šumski požari (90,5%), dok su nmanje upoznati sa posljedicama erozije (69,2%).

Sa posljedicama klimatskih promjena više su upoznate žene nego muškarci, a veća svijest je razvijena kod mladih od 25 do 29 godina, u odnosu na mlade od 15 do 19 godina, odnosno od 20 do 24 godine. Posmatrano po regionima, naveća upoznatost vlada među mladima iz centralnog regiona, dok kod tipa

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

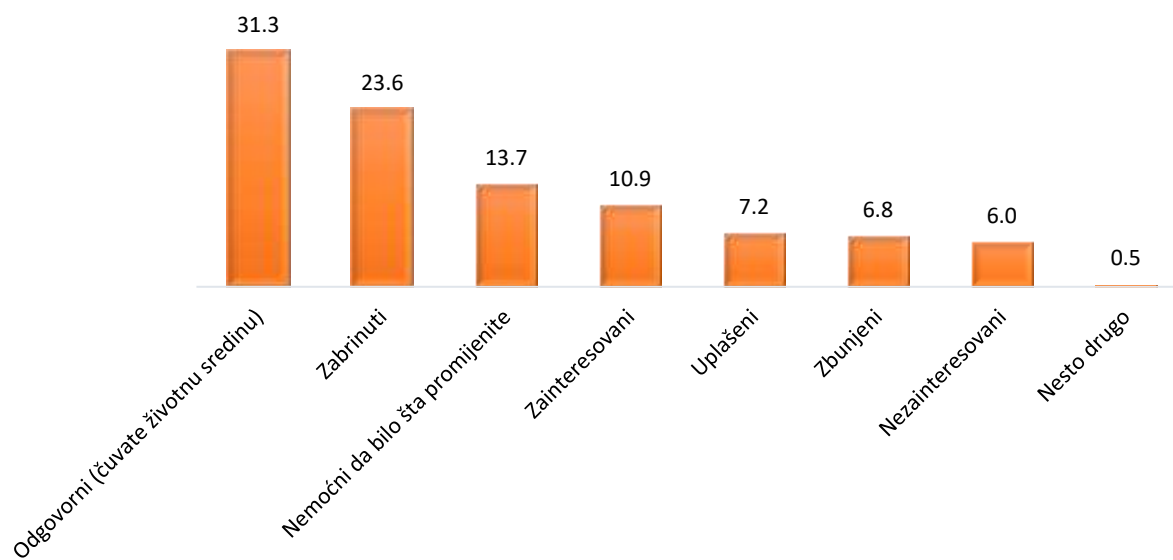
naselja sa posljedicama klimatskih promjena više su upoznati mladi iz gradskih sredina u odnosu na seoske sredine.

Tabela 2: Upoznatost sa posljedicama klimatskih promjena

Od 15 do 19 godina	Od 20 do 24 godine	Od 25 do 29 godina
➤ Globalno zagrijavanje – 88,4%	➤ Globalno zagrijavanje – 93,2%	➤ Globalno zagrijavanje – 94,4%
➤ Negativan uticaj na biljke i životinje – 86,4%	➤ Negativan uticaj na biljke i životinje – 88,6%	➤ Negativan uticaj na biljke i životinje – 92,3%
➤ Šumski požari – 89,4%	➤ Šumski požari – 89,6%	➤ Šumski požari – 92,3%
➤ Erozija – 62,4%	➤ Erozija – 69,4%	➤ Erozija – 75,2%
➤ Smanjenje vodnih resursa – 80,3%	➤ Smanjenje vodnih resursa – 80,1%	➤ Smanjenje vodnih resursa – 86,5%
➤ Nestašica vode i hrane – 76,5%	➤ Nestašica vode i hrane – 79,9%	➤ Nestašica vode i hrane – 87,8%

Trećina mladih sebe smatra odgovornim i navelo je da čuva životnu sredinu. Veću odgovornost kada je u pitanju čuvanje životne sredine pokazali su mladi od 15 do 19 godina, odnosno od 25 do 29 godina, dok su mladi od 20 do 24 godine naveli da su zabrinuti (26,9%) i nemoćni da bilo šta promijene (15,3%). Posmatralno po regionima, mladih iz centralnog regiona su više zainteresovani za klimatske promjene (15,2%) u odnosu na svoje vršnjake sa sjevera i sa primorija, dok su mladi iz sjevernog dijela izrazili uplašenost (11,3%) kada su u pitanju klimatske promjene. 15,4% mladih iz ruralnih područja smatra da su nemoćni da bilo šta promijene.

Grafik 6: Kako se osjećate kada su u pitanju klimatske promjene? (%)

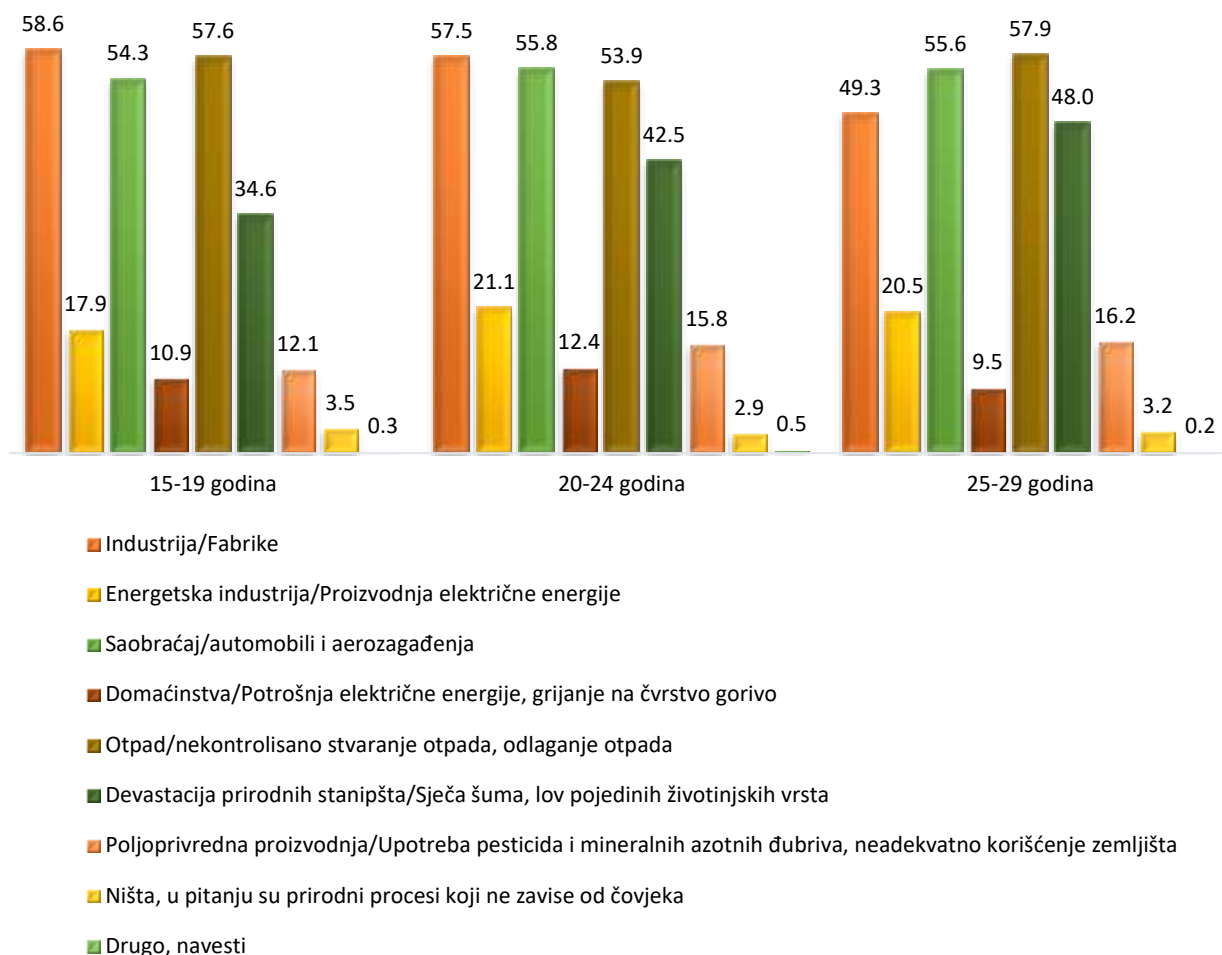

Više od polovine mladih je identifikovalo industriju/fabrike (58,6%; 57,5%; 59,3%), saobraćaj i aeroxagađenja (54,3%; 55,8%; 55,6%) i nekontrolisano stvaranje i odlaganje otpada, (57,6%; 53,9%; 57,9%) kao glavne uzroke klimatskih promjena. Mali procenat mladih je naveo da klimatskim promjenama doprinose: poljoprivredna proizvodnja, domaćinstva i energetska industrija.

Za razliku od mladih iz gradskih sredina koji su prepoznali nekontrolisano stvaranje i odlaganje otpada kao najveći uzročnik klimatskih promjena, mladi iz seoskih sredina smatraju da su industrija i fabrike jedan od glavnih aktivnosti koje doprinose pojavi klimatskih promjena. Analizirajući po regionima, mladi sa sjevera i primorija smatraju da industrija i fabrike najviše doprinose pojavi klimatskih promjena ((62,4%; 54,6%) dok mladi iz centralnog regiona najviše prepoznaju saobraćaj (58,9%).

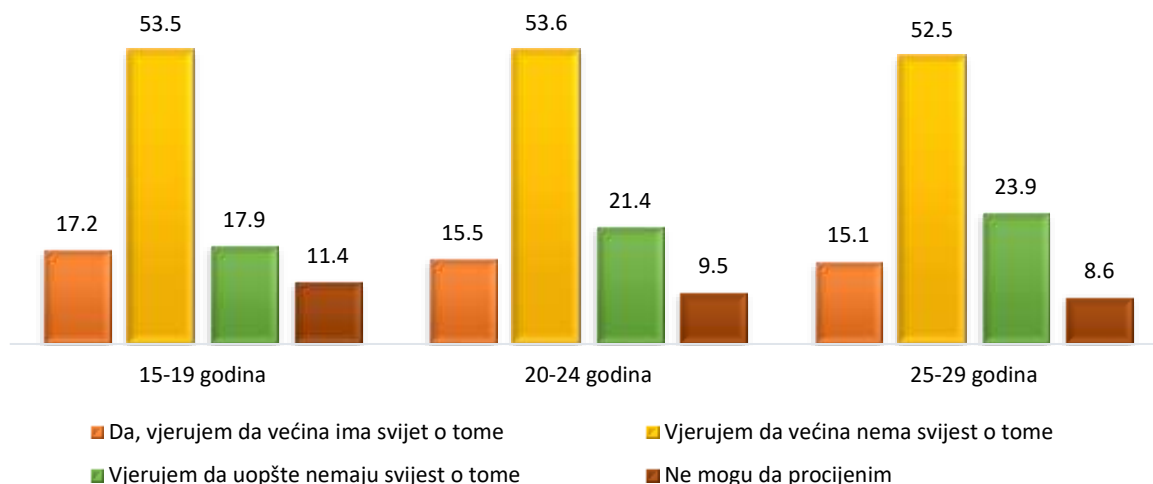
Grafik 7: Šta najviše doprinosi pojavi klimatskih promjena (%)

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

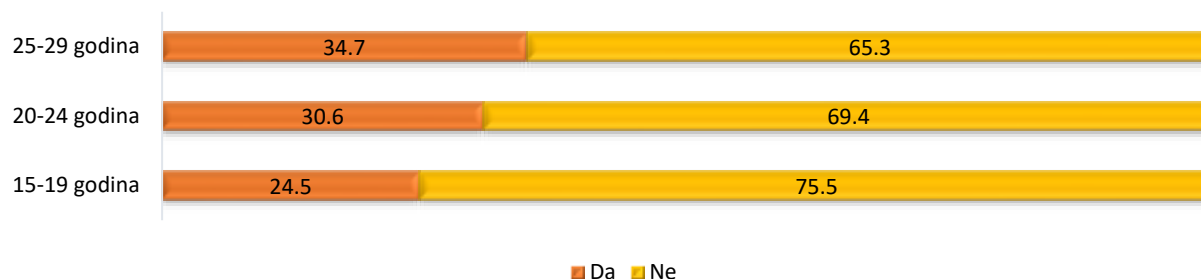
Više od polovine ispitanika (53,2%) vjeruje da većina mladih nema svijest od tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene, dok 21,2% ispitanika smatra da mladi uopšte nemaju svijest o tome. Veći procenat mladih od 15 do 19 godina (17,2%) vjeruje da mladi imaju svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene, što nam govori da se u osnovnim i srednjim školama zadnjih godina više govori o ovoj temi. Mladi iz centralnog regiona (57,9%) više vjeruju da većina nema svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene, u odnosu na svoje vršnjake sa juga i sjevera.

Grafik 8: Da li mladi u Crnoj Gori imaju svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene? (%)

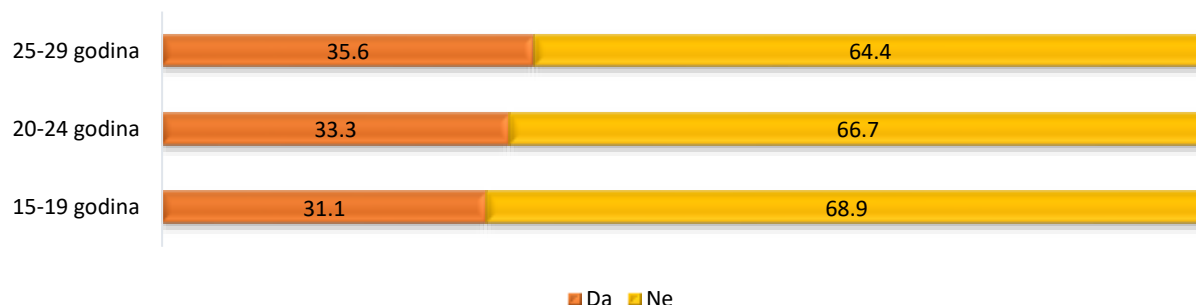

Svaki treći ispitanik je istakao da je upoznat sa okvirnom konvencijom UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Pariskim sporazumom, kao i sa obavezama koje je Crna Gora postavila da smanji emisije gasova sa efektom staklene bašte. Ako posmatramo starost ispitanika, o UN konvenciji i obavezama koje je Crna Gora postavila potpisivanjem Pariskog sporazuma više su upoznati stariji ispitanici (od 25 od 29 godina) u odnosu na mlađe. Sa druge strane, mladi iz seoskih područja su manje upoznati sa UN konvencijom i Pariskim sporazumom (23,6%) kao i obavezama Crne Gore (30,6%) u odnosu na mlade iz gradskih sredina.

Grafik 9: Upoznatost sa okvirnom konvencijom UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Pariskim sporazumom(%)

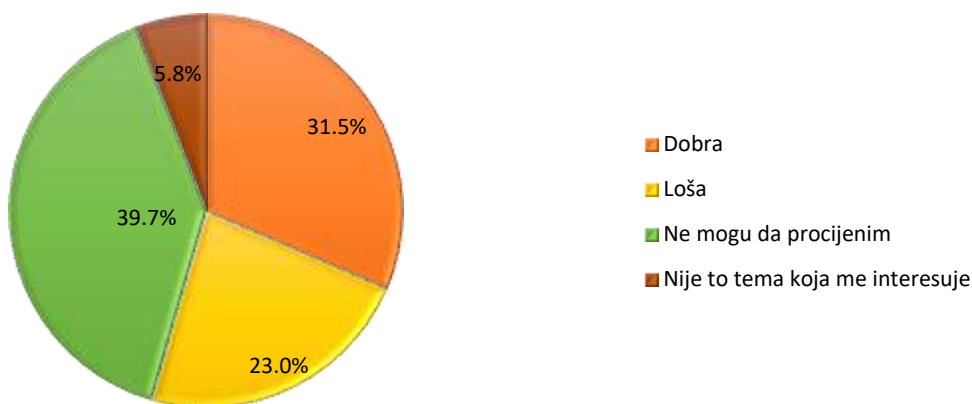

Grafik 10: Upoznatost sa obavezama koje je Crna Gora postavila da smanji emisije gasova sa efektom staklene bašte(%)

Od ukupnog broja ispitanika, čak 39,7% ne može da procijeni koliko je informisan o klimatskim promjenama. Sa druge strane, svaki treći ispitanik smatra da je dobro informisan dok njih 23% smatra da su loše informisani o klimatskim promjenama. Više žena smatra da su dobro informisane o klimatskim promjenama u odnosu na muškarce, dok je veći broj muškaraca koji ne može da procijeni svoju informisanost. Na primorju je više mladih koje tema klimatskih promjena ne interesuje, dok mladi sa sjevera procjenjuju da su loše informisani o klimatskim promjenama. Kada posmatramo centralni region, veliki je procenat mladih koji ne mogu da procijene svoju informisanost o klimatskim promjenama (41,6%).

Grafik 11: Informisanost o klimatskim promjenama (%)

Svaki drugi ispitanik od 25 do 29 godina (52,9%) je o klimatskim promjenama saznao preko internet portala i web stranica, dok je 45% ispitanika saznalo putem društvenih mreža. Kod mladih od 20 do 24 godine je slična situacija (50,2%; 49,8%). Za najmlađe ispitanike (od 15 do 19 godina) društvene mreže su najčešći načini putem kojih su saznali o klimatskim promjenama (49,2%).

U seoskim sredinama korišćenje televizije (nacionalni i lokalni TV kanali) je intezivnije (25,8%) nego u gradskim sredinama (17,1%). Međutim, naučne TV kanale više prate mladi u gradskim sredinama (35,2%) u odnosu na mlade iz seoskih sredina (30,1%). Youtube kao izvor informacija mnogo više se koristi na primorju (30,7%) nego na sjeveru (16,0%) i u centralnom regionu (20,4%). Za informisanje o klimatskim

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

promjenama žene više koriste internet i web portale dok muškarci kao glavni izvor informacija koriste društvene mreže.

Dalje, primijećeno je da mladi vrlo malo slušaju radio, čitaju dnevnu štampu, stručnu literaturu i časopise, tako da na ovaj način veoma malo dobijaju informacije. Zabrinjavajuće je da su mladi naveli da se o klimatskim promjenama vrlo malo informišu na predavanjima u školi i na fakultetima, a takođe je mali procenat onih koji posjećuju predavanja, okrugle stolove i panele na ovu temu.

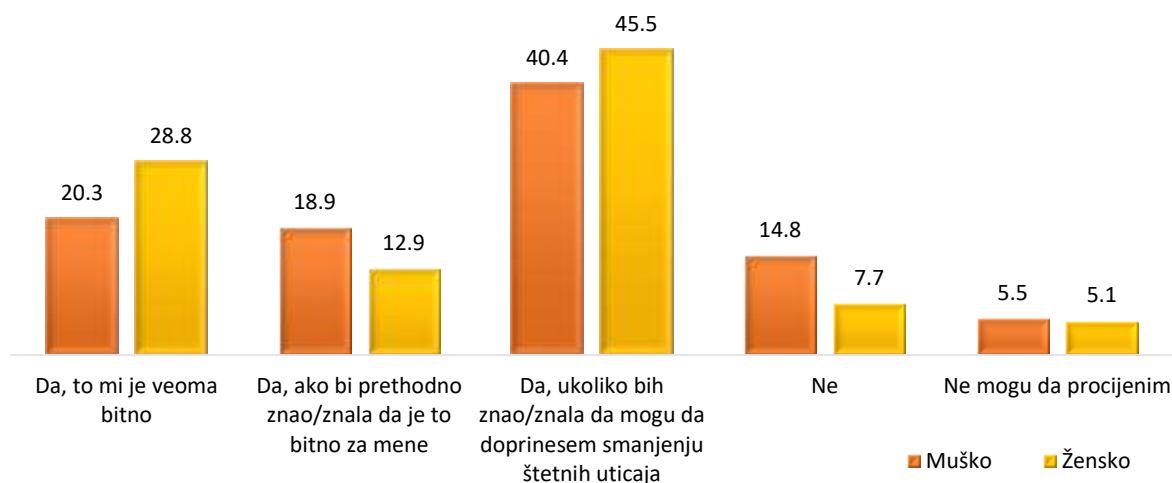
Grafik 12: Najčešći način saznanja o pojmu „klimatske promjene“ (%)

Zainteresovanost za temu klimatskih promjena je izraženija kod žena nego kod muškaraca. Skoro svaka treća ispitanica (28,8%) je istakla da joj je veoma bitno da se više informiše o klimatskim promjenama, dok je njih 45,5% navelo da da bi se više informisala ukoliko bi znala da može da doprinese smanjenju

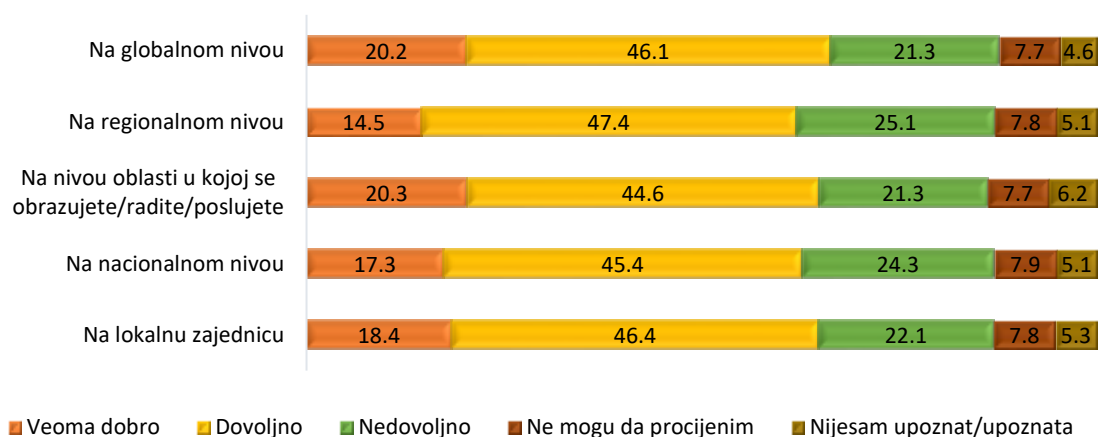
štetnih uticaja. Zainteresovanost o ovoj temi je podjednako zastupljena kod mladih i u gradskim i u seoskim sredinama, dok su mladi od 15 do 19 godina pokazali manju zainteresovanost o više informacija u vezi klimatskim promjenama u odnosu na starije ispitanike.

Grafik 13: Da li želite da se više informišete o klimatskim promjenama?(%)

Skoro svaki drugi ispitanik svoju upoznatost o uticaju klimatskih promjena ocjenjuje „dovoljnim“ na svim nivoima, dok skoro svaki peti smatra da je veoma dobro upoznat sa uticajima klimatskih promjena. Nešto više od 20% ispitanika navodi da nema dovoljno znanja o uticajima klimatskih promjena.

Grafik 14: Upoznatost o uticaju klimatskih promjena ... (%)

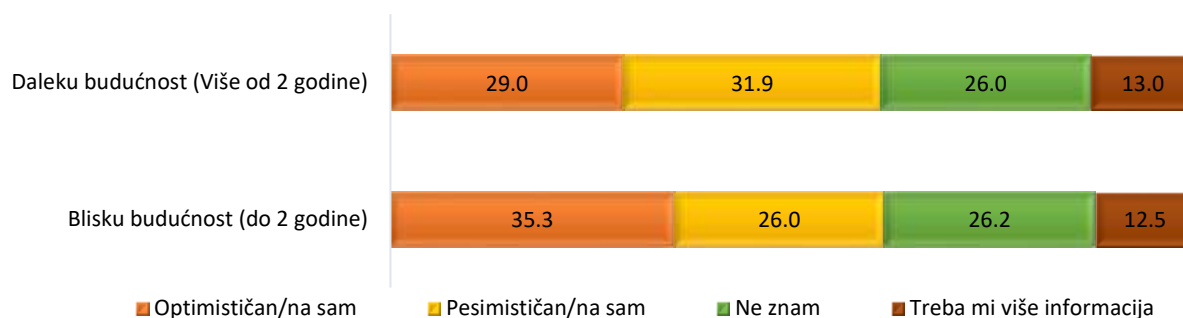

Mladi su generalno više optimistični po pitanju klimatskih promjena kada je u pitanju bliska budućnost (35,3%). Optimizam po pitanju klimatskih promjena u bliskoj budućnosti izražajniji je kod mladih od 15 do 19 godina (35,4%) i mladih od 20 do 24 godine (36,9%) u odnosu na mlade od 25 do 29 godina (33,8%).

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

Posmatrano po regionima, najviši optimizam pokazuju mladi sa primorija (bliska budućnost 45,1%; daleka budućnost 35,3%).

Grafik 15: U kontekstu klimatskih promjena, kako gledate na...? (%)

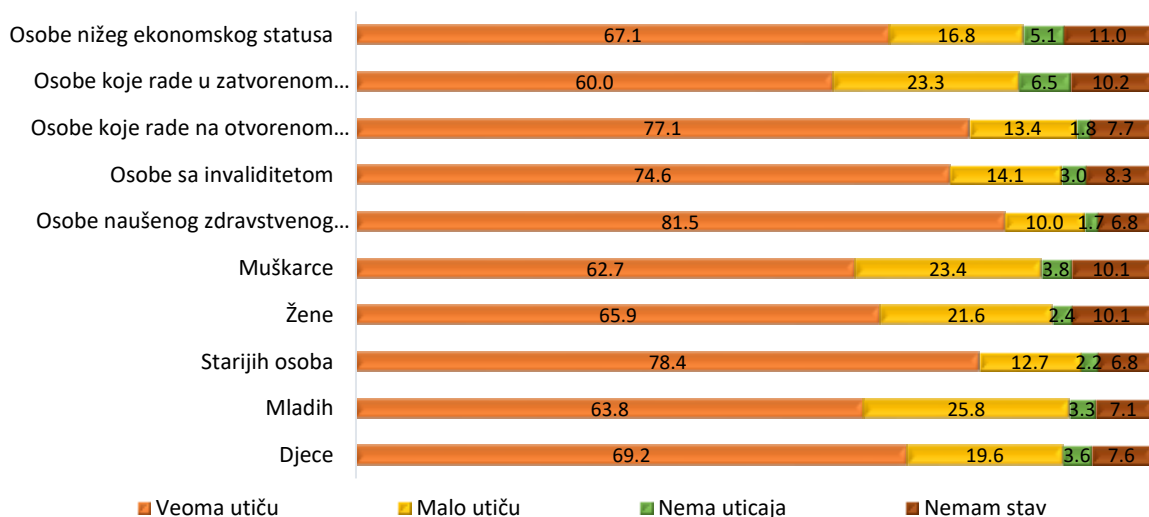

Mladi u Crnoj Gori smatraju da klimatske promjene veoma utiču na zdravlje i život ljudi uopšte (preko 60%). Ispitanici od 15 do 19 godina smatraju da najveći uticaj klimatske promjene imaju na osobe narušenog zdravstvenog stanja (78,5%), starije osobe (76,5%) i osobe koje rade na otvorenom (72,5%). Slično mišljenje imaju i mladi od 20 do 24 godine (osobe narušenog zdravstvenog stanja 83,5%; starije osobe 79,9%; osobe koje rade na otvorenom 79,6%). Mladi od 25 do 29 godina su istakli da, pored ove tri kategorije, klimatske promjene veoma utiču na zdravlje i život djece (73,4%) i osoba sa invaliditetom (75,6%).

Dalje, osobe ženskog pola u većoj mjeri smatraju da klimatske promjene imaju veliki uticaj na zdravlje i život ljudi nego muškarci, što je po njihovom mišljenju posebno izraženo kod osoba narušenog zdravstvenog stanja (86,2%), starijih osoba (83,5%), osoba koje rade na otvorenom prostoru (82,4%) i osoba sa invaliditetom (80,5%).

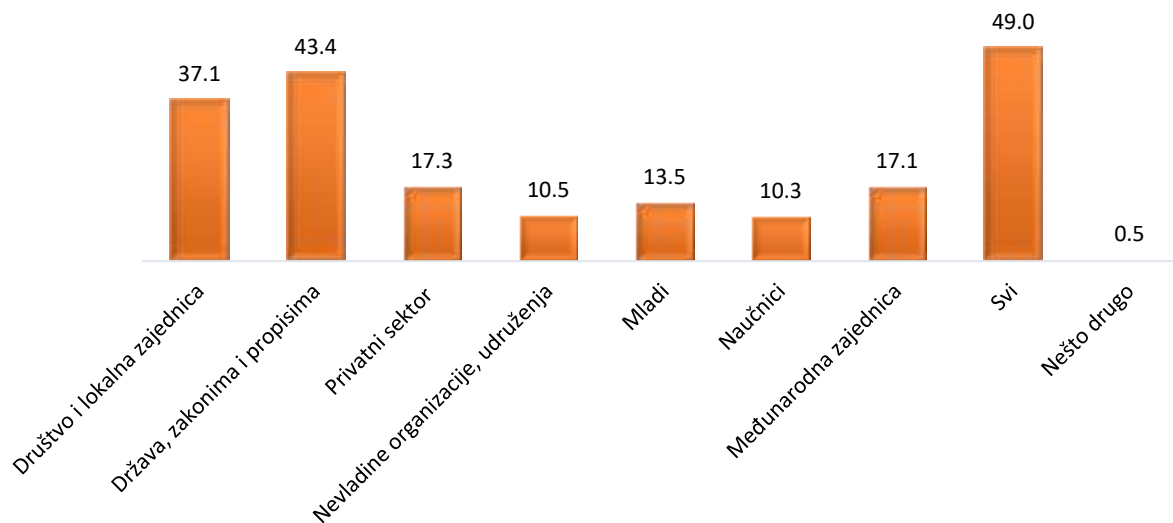
Regionalno, kod mladih sa primorija više vlada mišljenje da klimatske promjene veoma utiču na zdravlje i život ljudi u gotovo svim kategorijama, u odnosu na mlade sa sjevera i iz centralnog regiona.

Grafik 16: Uticaj klimatskih promjena na zdravlje i život (%)

Za regulisanje problema koji nastaju kao posljedica klimatskih promjena većina mladih smatra da je nadležna država (43,4%). Ako posmatramo po regionima, mladi sa sjevera (38,2%) i juga (38,9%) u većoj mjeri smatraju da je društvo i lokalna zajednica odgovorna za probleme koji nastaju zbog klimatskih promjena, dok svaki drigi ispitanik iz centranog regiona smatra da svi dijele odgovornost.

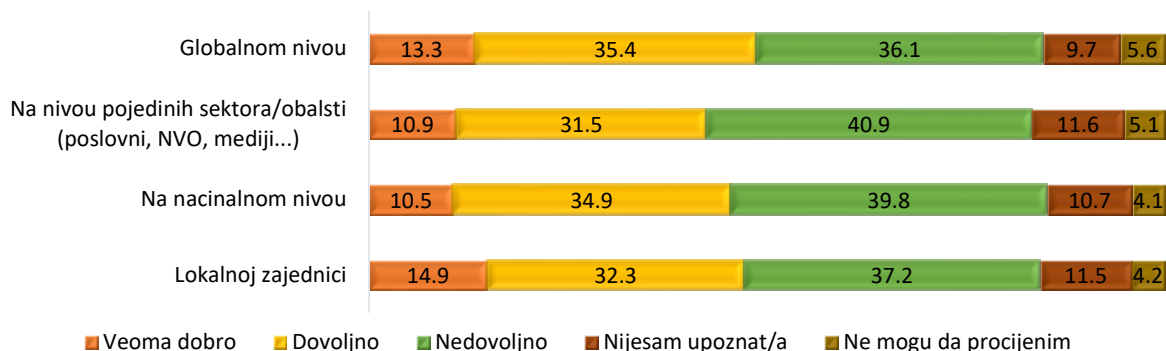
Grafik 17: Ko je nadležan za probleme koji nastaju kao posljedica klimatskih promjena? (%)

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

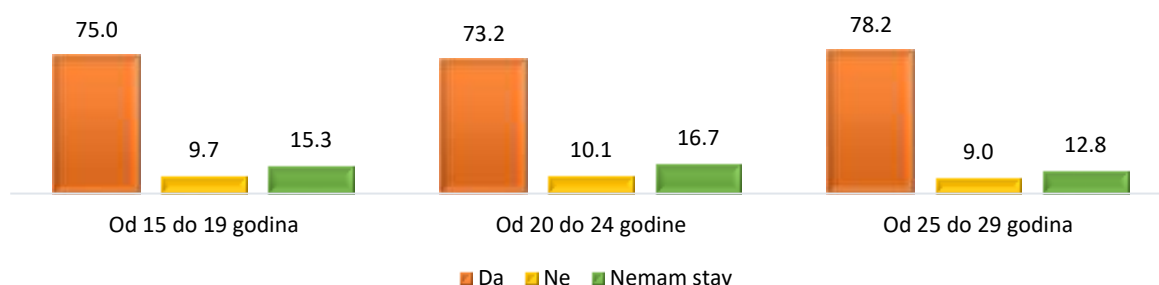
Istraživanje je pokazalo da su mladi najviše upoznati sa aktivnostima za ublažavanje klimatskih promjena na globalnom (35,4%) i na nacionalnom nivou (34,9%). Mladi su najmanje upoznati sa aktivnostima koje sprovode nevladine organizacije, mediji, biznis zajednica i dr. Oko 10% ispitanika uposte nije upoznato sa aktivnostima koje se preuzimaju na polju ublažavanja klimatskih promjena.

Grafik 18: Upoznatost sa aktivnostima na polju ublažavanja klimatskih promjena (%)

Kod anketiranih svih uzrasta, prisutna je velika spremnost da mijenjaju životne navike u cilju zaštite životne sredine ili smanjenja uticaja čovjeka na klimatske promjene.

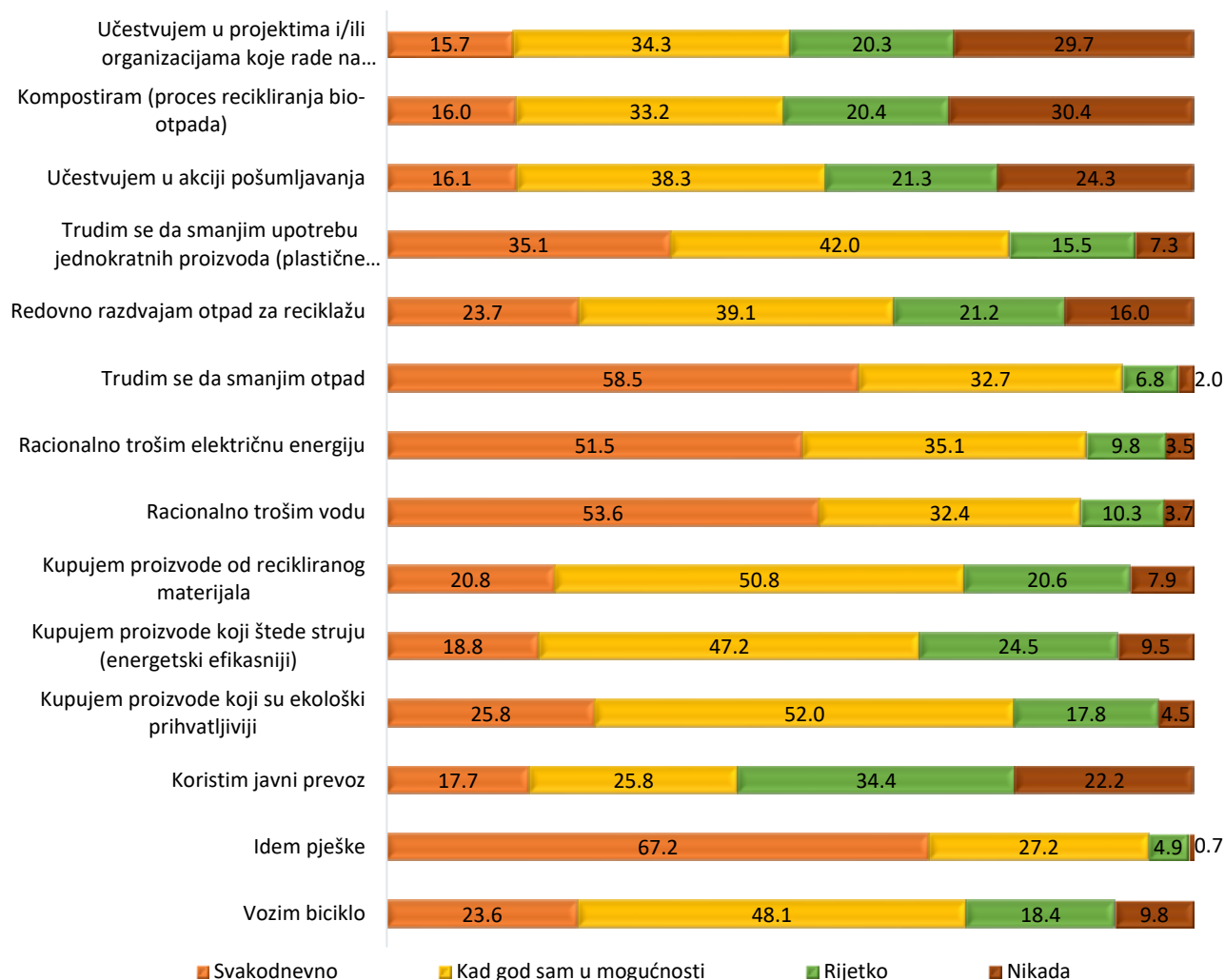
Grafik 19: Da li ste spremni da mijenjate životne navike da biste ublažili negativan uticaj čovjeka na životnu sredinu? (%)

Više od 50% mladih navelo je da svakodnevno ide pješke (67,2%), trudi se da smanji otpad (58,8%), racionalno troši vodu (53,6%) i električu energiju (51,5%). Svaki drugi ispitanik naveo je da kad god je u mogućnosti kupuje proizvode koji su ekološki prihvatljiviji i proizvode od recikliranog materijala. Sa druge strane, svaki treći ispitanik je naveo da nikada ne kompostira i ne učestvuje u projektima i/ili organizacijama koje rade na ublažavanju klimatskih promjena, dok svaki četvrti ispitanik ne učestvuje u akcijama pošumljavanja.

Posmatralno po starosnim kategorijama, mladi od 15 do 19 godina najviše idu pješke (75,5%), dok mladi od 20 do 24 godine najviše se trude da smanje otpad (59,6%). Sa druge strane, mladi od 25 do 29 godina najviše kupuju proizvode koji su ekološki prihvatljiviji (56,8%) i proizvode od recikliranog materijala (56,5%).

Grafik 20: Primjena mjera/aktivnosti u cilju zaštite životne sredine ili smanjenja uticaja na klimatske promjene (%)

Svaki treći ispitanik (29,2%) naveo je da je u poslednjih 6 mjeseci nešto uradio/preduzeo kada su u pitanju sprečavanje ili adaptacija posljedica klimatskih promjena. Posmatrano po starosnim kategorijama, u narednoj tabeli dat je pregled najznačajnijih preuzetih aktivnosti.

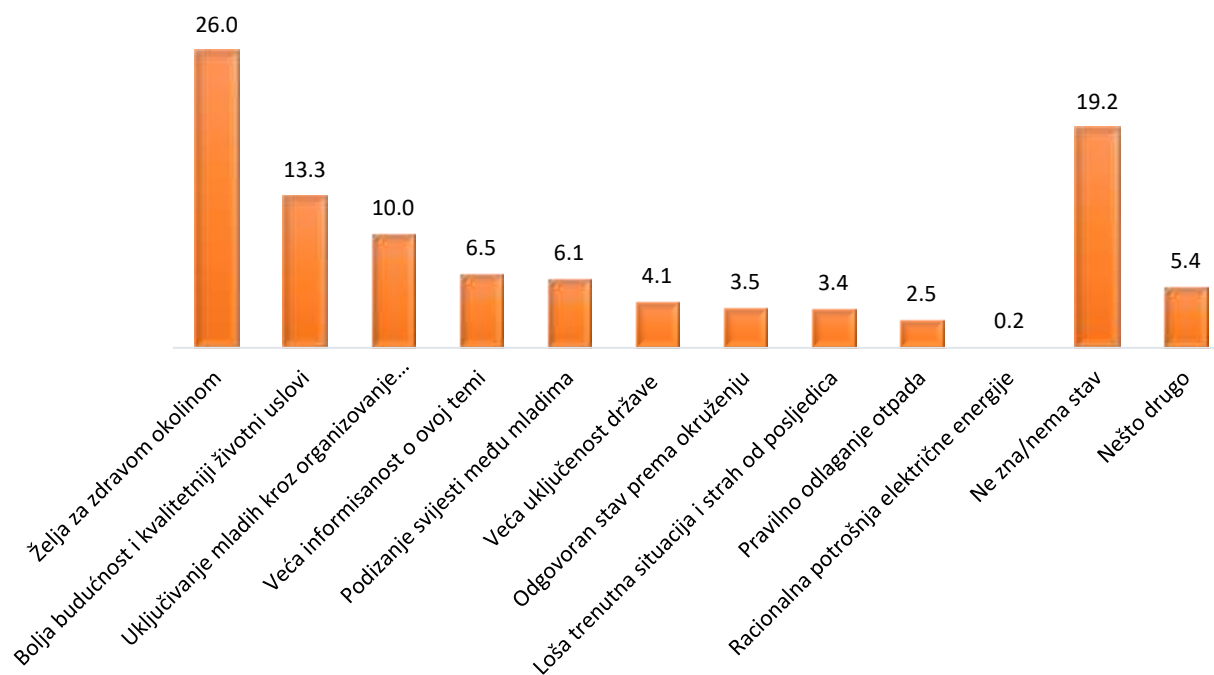
Tabela 3: Preduzete aktivnosti u poslednjih 6 mjeseci kada je u pitanju sprečavanje ili adaptacija na posljedice klimatskih promjena

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

Od 15 do 19 godina	Od 20 do 24 godina	Od 25 do 29 godina
➤ Učestvovao/la sam u akciji čišćenja svoje okoline	➤ Vodim računa o pravilnom odlaganju otpada	➤ Učestvovao/la sam u akciji čišćenja svoje okoline
➤ Vodim računa o pravilnom odlaganju otpada	➤ Učestvovao/la sam u akciji pošumljavanja	➤ Vodim računa o pravilnom odlaganju otpada
➤ Učestvovao/la sam u akciji pošumljavanja	➤ Izbacio/la upotrebu plastičnih kesa	➤ Izbacio/la upotrebu plastičnih kesa
➤ Čuvam prirodu i okolinu na propisan način	➤ Učestvovao/la sam u akciji čišćenja svoje okoline	➤ Vozim biciklo
➤ Edukovao/la se na raznim seminarima i radionicama o klimatskim promjenama i zaštiti životne sredine	➤ Smanjio/la upotrebu automobila	➤ Učestvovao/la sam u akciji pošumljavanja

Istraživanje je pokazalo da skoro svaki peti ispitanik ne zna ili nema stav o tome šta bi ga motivisalo da nešto uradi kada je u pitanju ublažavanje uticaja klimatskih promjena. Najveći motiv mladi pronalaze u želji za životom u zdravijoj okolini (26,0%) i boljoj budućnosti (13,3%).

Grafik 21: Motivi mladih za preduzimanje aktivnosti koje bi ublažile uticaje klimatskih promjena (%)

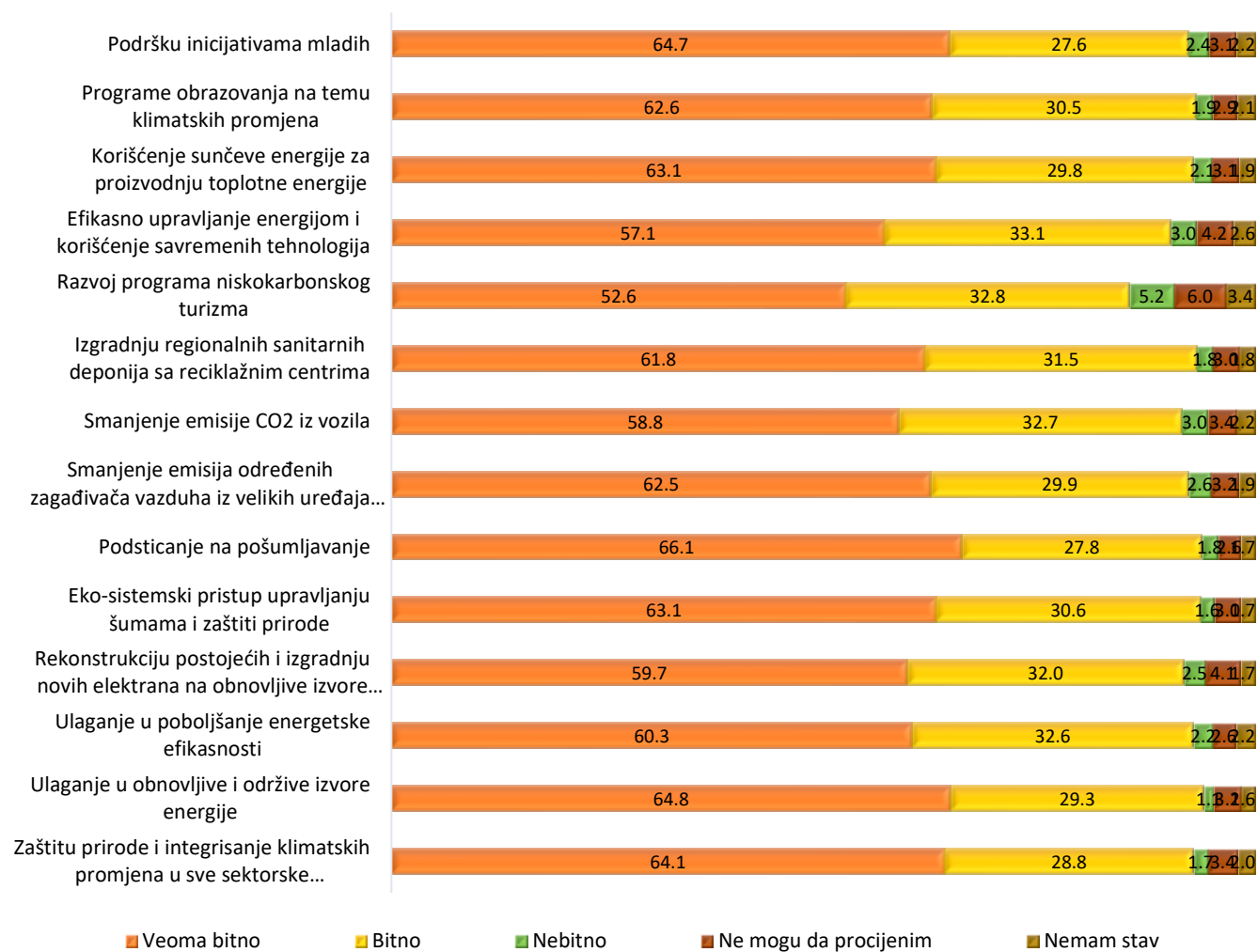

Više od 50% mladih u Crnoj Gori smatraju da je veoma bitno da Crna Gora izabere svoje prioritete. Mladi od 25 do 29 godina smatraju da su najznačajniji prioriteti za Crnu Goru podrška inicijativama mladih (71,4%), podsticanje na pošumljavanje (70,9%) i ulaganje u obnovljive i održive izvore energije (70,9%).

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

Mladi od 20 do 24 godine smatraju da glavni prioriteti treba da budu podsticanje na pošumljavanje (67,5%), ulaganje u obnovljive i održive izvore energije (64,6%), zaštita prirode i integrisanje klimatskih promjena u sve sektorske dokumente, strategije i zakone i smanjenje emisija određenih zagađivača vazduha iz velikih uređaja za loženje (po 63,6%). Najmlađi ispitanici među prioritetima su izdvojili podršku inicijativama mladih (60,6%), podsticanje na pošumljavanje (59,1%) i programe obrazovanja na temu klimatskih promjena (58,8%).

Grafik 22: Važnost prioriteta za Crnu Goru (%)

Na kraju, zamolili smo mlade da nam preciznije kažu koji su njihovi predlozi za smanjenje negativnih klimatskih promjena. U narednoj tabeli dat je pregled predloga koji su se najviše izdvojili:

Tabela 4: Predlozi za smanjenje negativnih efekata klimatskih promjena

Od 15 do 19 godina	Od 20 do 24 godine	Od 25 do 29 godina
➤ Održivi saobraćaj (više bicikala, manje automobila, korišćenje javnog prevoza, pješačenje...)	➤ Održivi saobraćaj (više bicikala, manje automobila, korišćenje javnog prevoza, pješačenje...)	➤ Održivi saobraćaj (više bicikala, manje automobila, korišćenje javnog prevoza, pješačenje...)
➤ Recikliranje otpada	➤ Recikliranje otpada	➤ Recikliranje otpada
➤ Podizanje svijesti građana	➤ Podizanje svijesti građana	➤ Veća informisanost
➤ Očuvanje prirode	➤ Veća informisanost	➤ Podizanje svijesti građana
➤ Veća informisanost	➤ Strožije zakonske regulative i kaznena politika	➤ Strožije zakonske regulative i kaznena politika

Pored navedenih, mladi su još davali i sljedeće predloge: obnovljivi izvori energije, održiva poljoprivreda, pošumljavanje, racionalno korišćenje prirodnih resursa, smanjenje emisije štetnih gasova, veća odgovornost svih u društvenoj zajednici i više akcija i angažovanje mladih na očuvanju životne sredine.

ZAKLJUČCI

Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja „Mišljenje mladih o temi klimatskih promjena u Crnoj Gori“, može se zaključiti da mladi posjeduju određeni stepen znanja o klimatskim promjenama i njihovim uticajima. Na osnovu sprovedenog istraživanja i analize dobijenih rezultata, izdvojeni su sljedeći zaključci:

- Među mladima vlada mišljenje da klimatske promjene predstavljaju vrlo ozbiljan problem na globalnom nivou. Međutim, kada je riječ o Crnoj Gori, svaki drugi ispitanik smatra da su klimatske promjene problem.
- Upoznatost mladih sa posljedicama klimatskih promjena je na visokom nivou. Kao moguće efekte, odnosno posljedice klimatskih promjena mladi su najčešće navodili: globalno zagrijavanje, negativan uticaj na biljke i životinje i šumske požare.
- Mladi svih starosnih kategorija dijele mišljenje da su industrije/fabrike, saobraćaj i nekontrolisano stvaranja i odlaganje otpada glavni uzročnici klimatskih promjena.
- Više od polovine mladih nema svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene.
- Upoznatost sa okvirnom koncencijom UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Pariskim sporazumom, kao i sa obavezama koje je Crna Gora postavila da smanji emisije gasova sa efektima staklene bašte je na niskom nivou.
- Da su loše informisani ili ne mogu da procijene svoju informisanost o klimatskim promjenama smatra više od 60% ispitanika.
- Najpogodniji način za usvajanje novih znanja i informacija o klimatskim promjenama su internet, društvene mreže i naučni tv kanali.
- Žene su više zainteresovane da se informišu o klimatskim promjenama u odnosu na muškarce, pogotovo ukoliko bi prethodno znale da time mogu da doprinesu smanjenju štetnih uticaja.
- Dominantan je stav da klimatske promjene veoma utiču na zdravlje i život ljudi što je posebno izraženo kod osoba narušenog zdravstvenog stanja, starijih osoba i osoba koje rade na otvorenom.
- Mladi smatraju da je država najviše nadležna da rešava probleme koji nastaju kao posljedica klimatskih promjena.
- Doprinos mladih u cilju očuvanja životne sredine odražava se kroz svakodnevno pješačenje umjesto korišćenja prevoznih sredstava, smanjenje otpada, racionalnu potrošnju vode i električne energije.
- Njačešće aktivnosti koje su mladi preduzimali u posljednjih 6 mjeseci u cilju sprečavanja ili adaptacije na posljedice klimatskih promjena su: pravilno odlaganje otpada, akcije čišćenja svoje okoline, akcije pošumljavanja, izbacivanje iz upotrebe plastičnih kesa i vožnja bicikla.
- Skoro svaki peti ispitanik ne zna ili nema stav o tome šta bi ga motivisalo da nešto uradi kada je u pitanju ublažavanje uticaja klimatskih promjena.
- Svaki drugi ispitanik smatra da je vrlo važno da Crna Gora izabere svoje prioritete kada su u pitanju klimatske promjene, a među predloženim prioritetima izdvojili su se: podsticanje na

pošumljavanje, ulaganje u obnovljive i održive izvore energije, podrška inicijativama mladih i zaštita prirode i integrisanje klimatskih promjena u sve sektorske dokumente, strategije i zakone.

- Kako bi se smanjili negativni efekti klimatskih promjena u budućnosti, mladi su predložili sljedeće: održivi saobraćaj, recikliranje otpada, podizanje svijesti i veća informisanost građana, očuvanje prirode i generalno veća odgovornost svih u društvenoj zajednici.

ANEKSI

Upitnik

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

1. **Pol ispitanika/ce?**
 - a. Muški
 - b. Ženski

2. **Koliko godina imate?**
 - a. 15-19
 - b. 20-24
 - c. 25-29

3. **U kojoj opštini trenutno živite?** _____ (Navesti opštinu)

4. **Tip naselja:**
 - a. Gradsko naselje
 - b. Seosko naselje

5. **Navedite najviši stepen završenog obrazovanja?**
 - a. Nezavršeno osnovno obrazovanje
 - b. Osnovno obrazovanje
 - c. Srednja škola
 - d. Osnovne studije
 - e. Specijalističke studije
 - f. Magistarske studije
 - g. Doktorske studije

6. **Da li ste trenutno u formalnom obrazovnom procesu?**
 - a. Da
 - b. Da, ali i radim paralelno
 - c. Ne, ali pohađam dodatne treninge (neformalno obrazovanje)
 - d. Ne, zaposlen/a sam
 - e. Ne, tražim posao
 - f. Ne, i ništa od navedenog (nisam u obrazovnom procesu, ne tražim posao i ne pohađam treninge)

7. Kada su u pitanju klimatske promjene, kako biste ocijenili njihov uticaj na?

	Veliki problem	Mali problem	Nemam dovoljno znanja da procijenim	Nemam stav
a. Globalnom nivou				
b. Nacionalnom nivou				

8. Da li su Vam poznate navedene posljedice klimatskih promjena?

Za svaku opciju izaberite: Da ili Ne	Da	Ne
a. Globalno zagrijavanje		
b. Negativan uticaj na biljke i životinje		
c. Povećanje nivoa mora		
d. Veća učestalost ekstremnih vremenskih prilika		
e. Šumski požari (požari na otvorenom)		
f. Zemljotresi		
g. Erozija		
h. Nestašica vode i hrane		
i. Ugroženost poljoprivredne proizvodnje		
j. Smanjenje vodnih resursa		

9. Kako se osjećate kada su u pitanju klimatske promjene? Da li ste:

- a. Odgovorni (čuvate životnu sredinu)
- b. Uplašeni
- c. Zbunjeni
- d. Zabrinuti
- e. Nezainteresovani
- f. Zainteresovani
- g. Nemoćni da bilo šta promjenite
- h. Nešto drugo, navesti _____

10. Šta najviše doprinosi pojavi klimatskih promjena? (Mogućnost 3 odgovora)

- a. Industrija/Fabrike
- b. Energetska industrija/Proizvodnja električne energije
- c. Saobraćaj/Automobili i aerozagađenja
- d. Domaćinstva /Potrošnja električne energije, grijanje na čvrsto gorivo
- e. Otpad/Nekontrolisano stvaranje otpada, odlaganje otpada
- f. Devastacija prirodnih staništa/Sječa šuma, lov pojedinih životinjskih vrsta
- g. Poljoprivredna proizvodnja/Upotreba pesticida i mineralnih azotnih đubriva, neadekvatno korišćenje zemljišta
- h. Ništa, u pitanju su prirodni procesi koji ne zavise od čovjeka
- i. Drugo, navesti _____

11. Da li vjerujete da mladi u Crnoj Gori imaju svijest o tome da svojim ponašanjem mogu uticati na klimatske promjene?

- a. Vjerujem da većina ima svijest o tome
- b. Vjerujem da većina nema svijest o tome
- c. Vjerujem da uopšte nemaju svijest o tome
- d. Ne mogu da procijenim

12. Da li ste upoznati sa okvirnom konvencijom UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Pariskim sporazumom?

- a. Da
- b. Ne

13. Da li ste upoznati s obavezama koje je Crna Gora postavila (kao i ostale zemlje potpisnice Pariskog sporazuma) da smanji emisije gasova s efektom staklene bašte?

- a. Da
- b. Ne

14. Kako procenjujete Vašu informisanost o klimatskim promjenama?

- a. Dobra
- b. Loša
- c. Ne mogu da procjenim
- d. Nije to tema koja me interesuje

15. Kako se informišete o temi klimatskih promjena? Mogućnost 3 odgovora

- a. Youtube
- b. Društvene mreže (Instagram, Facebook, Twitter)
- c. Internet portali i web stranice
- d. U razgovoru sa prijateljima, kolegama, porodicom
- e. Stručna literatura i časopisi
- f. Nacionalni I lokalni TV kanali
- g. Regionalni TV kanali
- h. Naučni TV kanali (National Geographic, Discovery, Animal Planet, ViaSat Nature, BBC Earth, Travel, ...)
- i. Dnevna štampa
- j. Lokalne radio stanice
- k. Na predavanjima u školi u oblasti klimatskih promjena
- l. Na predavanjima na fakultetu u oblasti klimatskih promjena
- m. Posjeta predavanjima, okruglim stolovima, panelima
- n. Ne informišem se na ovu temu
- o. Nešto drugo, navesti: _____

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

16. Da li želite da se više informišete o klimatskim promjenama (uzrocima, posljedicama, načinima adaptacije)?

- a. Da, to mi je veoma bitno
- b. Da, ako bi prethodno znao/znala da je to bitno za mene
- c. Da, ukoliko bih znao/znala da mogu da doprinesem smanjenju štetnih uticaja
- d. Ne
- e. Ne mogu da procjenim

17. Koliko ste upoznati o uticaju klimatskih promjena:

	Veoma dobro	Dovoljno	Nedovoljno	Ne mogu da procjenim	Nijesam upoznat/ upoznata
a. Na lokalnu zajednicu					
b. Na nacionalnom nivou					
c. Na nivou oblasti u kojoj se obrazujete/ radite/ poslujete					
d. Na regionalnom nivou					
e. Na globalnom nivou					

18. U kontekstu klimatskih promjena kako gledate na?

	Ne znam	Optimističan/na sam	Pesimističan/na sam	Treba mi više informacija
a. Blisku budućnost (do 2 godine)				
b. Daleku budućnost (više od 2 godine)				

19. Koliko klimatske promjene utiču na zdravlje i život?

	Veoma utiču	Malo utiču	Nema uticaja	Nemam stav
a. Djece				
b. Mladih				
c. Starijih osoba				
d. Žene				
e. Muškarce				
f. Osobe narušenog zdravstvenog stanja				
g. Osobe sa invaliditetom				
h. Osobe koji rade na otvorenom prostoru				
i. Osobe koji rade u zatvorenom prostoru				
j. Osoba nižeg ekonomskog statusa				

20. Ko je nadležan za probleme koji nastaju kaoposljedica klimatskih promjena?

Mogućnost 3 odgovora

- a. Društvo i lokalna zajednica

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

- b. Država, zakonima i propisima
- c. Privatni sektor (kompanije, preduzeća)
- d. Nevladine organizacije, udruženja
- e. Mladi
- f. Naučnici
- g. Međunarodna zajednica
- h. Nešto drugo, navesti _____

21. Koliko ste upoznati sa aktivnostima na polju ublažavanja klimatskih promjena u:

	Veoma dobro	Dovoljno	Nedovoljno	Nijesam upoznat/a	Ne mogu da procjenim
a. Lokalnoj zajednici					
b. Na nacionalnom nivou					
c. Na nivou pojedinih sektora/oblasti (poslovni, NVO, mediji...)					
d. Globalnom nivou					

22. Da li ste spremni da mijenjate životne navike da biste ublažili negativan uticaj čovjeka na životnu sredinu?

- a. Da
- b. Ne
- c. Nemam stav

23. Ako je vaš odgovor u prethodnom pitanju "Da", molimo Vas da izaberete šta već činite ili ste spremni da učinite? (Napomena: Za svaku navedenu stavku izaberite jednu od četiri opcije)

	Svakodnevno	Kad god sam u mogućnosti	Rijetko	Nikada
a. Vozim biciklo				
b. Idem pješke				
c. Koristim javni prevoz				
d. Kupujem proizvode koji su ekološki prihvatljiviji				
e. Kupujem proizvode koji štede struju (energetski efikasniji)				
f. Kupujem proizvode od recikliranog materijala				
g. Racionalno trošim vodu				
h. Racionalno trošim električnu energiju				
i. Trudim se da smanjim otpad				
j. Redovno razdvajam otpad za reciklažu				
k. Trudim se da smanjim upotrebu jednokratnih proizvoda (plastične kese plastična ambalaža)				
l. Učestvujem u akcijama pošumljavanja				
m. Kompostiram (proces recikliranja bio-otpada)				
n. Učestvujem u projektima i/ili organizacijama				

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

koje rade na ublažavanju klimatskih promjena

24. Da li ste nešto uradili/preduzeli u posljednjih 6 mjeseci kada je u pitanju sprečavanje ili adaptacija na posljedice klimatskih promjena?

- a. Da
- b. Ne

25. Ako je odgovor Da, navedite šta se uradili/preduzeli?

26. Šta Vas motiviš/ bi Vas motivisalo da nešto uradite/preduzmete kada je u pitanju ublažavanje uticaja klimatskih promjena?

27. Koliko je bitno da država Crna Gora za svoje prioritete izabere?

	Veoma bitno	Bitno	Nebitno	Ne mogu da procijenim	Nemam stav
a. Zaštitu prirode i integrisanje klimatskih promjena u sve sektorske dokumente, strategije i zakone					
b. Ulaganje u obnovljive i održive izvore energije					
c. Ulaganje u poboljšanje energetske efikasnosti					
d. Rekonstrukciju postojećih i e. izgradnju novih elektrana na f. obnovljive izvore energije (voda, sunce, vjetar, biomasa)					
g. Eko-sistemske pristup upravljanju h. šumama i zaštiti prirode					
i. Podsticanje na pošumljavanje					
j. Smanjenje emisija određenih k. zagađivača vazduha iz velikih l. uređaja za loženje					
m. Smanjenje emisije CO2 iz vozila					
n. Izgradnju regionalnih sanitarnih o. deponija sa reciklažnim centrima					
p. Razvoj programa niskokarbonskog turizma					
q. Efikasno upravljanje energijom i korišćenje r. savremenih tehnologija					
s. Korišćenje sunčeve energije za t. proizvodnju toplotne energije					
u. Programe obrazovanja na temu					

ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA MLADIH O KLIMATSKIM PROMJENAMA U CRNOJ GORI

klimatskih promjena					
v. Podršku inicijativama mladih					

28. Za kraj molimo da nam preciznije kažete: Koji su Vaši predlozi za smanjenje negativnih efekata klimatskih promjena?

HVALA VAM ŠTO STE ODVOJILI VRIJEME DA POPUNITE OVAJ UPITNIK!